Тезиси към поетиката и езиковото поведение на Ивайло Иванов

Пламен Дойнов

Диалогът, полемиките, разминаванията, съвпаденията и уточненията около поезията и поведението на Ивайло Иванов за четвъртвековното му творческо присъствие едва започват и могат да продължат дълго и с достатъчна интензивност. Използваната в други случаи формула, че това е *поет, за когото се говори*, зазвучава и обещаващо, и смущаващо буквално – най-после за него говорят приятели и изследователи, еснафи и критици, журналисти и издатели, връстници и литературни историци.

Оказва се, че спорът за лиричното наследство на Ивайло Иванов може да придобие всякакви форми. Едни скептично промълвяват, че дисонансите между метафоричната мощ на неговия почерк и *поетиката на битовото му поведение* са толкова съществени, че размиват публичния му образ на изцяло отдаден на словото „безсребърник“. Други самонадеяно се втурват да го „възкресяват“, публикувайки негови издадени и неиздадени ръкописи, сякаш без да разбират, че нарушават и професионална, и морална мяра в употребите на паметта на Ивайло Иванов за уреждане на свои лични сметки в литературното поле. Трети самоуверено третират пословичната пронизаност на Ивайло-Ивановото писане от *чуждото слово* като проява на (не)творческо епигонство или на провинциално не-авторско отношение към влиятелни лирически модели. Четвърти са склонни да превключат в режим на безкритична апология, издигайки гласове оттатък небето, за да обявят поредния неразбран, неприобщен, непризнат, неръкоположен, недоосъществен, не-не-не-не... и прочее голям поет на България. Пети, шести, седми... И може би всички по някакъв начин имат право.

Защо? Първо, защото поезията на Ивайло Иванов може да издържи всеки опит за употреба. Надявам се да понесе и моите тезиси, които ще бъдат достатъчно оголени откъм конкретни цитати и аргументи.

Второ, защото тълкуването на Ивайло-Ивановото творчество е на път да попадне направо в „едрия“ литературноисторически дискурс, без да е преминало през пълноценна оперативнокритическа фаза. Казано иначе, всички трябва да се справяме с една фундаментална неравновесност, повтаряща се периодично в историята на българската литература, която от време на време внезапно усеща, че трябва да заговори за рано отишли си поети, останали приживе почти незабелязани или поне недооткроени. Изведнъж се оказва, че за тях липсват литературнокритически натрупвания – рецензентите рядко или никак не са им обръщали внимание, а книгите им по правило са се разминавали и с високи публични оценки, и с отредените за други автори награди. В такъв своевременен рецептивен вакуум попада посмъртното говорене, което вместо да премине към спокоен режим на литературноисторическа работа, започва компенсаторно да произвежда спомени, жалейки, екзалтации и митове[1]. Типологически сходни, макар и от различен социокултурен и идеологически ред, са случаите с посмъртното битие на Дебелянов, Вапцаров, Пеньо Пенев и прочее поети, изпитващи приживе дефицит и на разбиране, и на признание. Разбира се, всяка аналогия е по същество невярна, но тя поне сочи посоката, откъдето може да се появи опасността от свръхинтерпретация.

След късната пролет на 2016 г. говоренето за Ивайло Иванов и неговата поезия се изправя пред подобен вакуум. И все пак, въпреки влиятелните липси, има своевременни критически думи, макар и малко, на които да се опрем – отделни рецензентски жестове и кратки бележки, съпровождани от автокоментарни и други къси прози на самия Ивайло Иванов. Те поне отчасти насищат интерпретационното поле. Към тях може да прибавим отделни прощални слова и формули, притежаващи евристична сила, появили се непосредствено в дните след кончината на поета.

Именно върху тези фрагменти стъпват следващите тезиси, които се стремят да отворят още един коридор, който води към литературноисторическото осмисляне на Ивайло-Ивановата поезия.

Първи тезис

Ивайло Иванов е не просто един от емблематичните поети от *поколението на 90-те години на XX век*, но и сред онези от генерацията, при които изразително се проявява нещо, което бихме определили като *ентелехия на поколението*. Карл Манхайм реактивира едно от значенията на ентелехия като „изразяване от общността на нейното „вътрешно предназначение“ като присъщ начин за възприемане на света и околния свят“[2]. Според тази представа се изработват „нови съзидателни принципи и колективни импулси, оригинални и съответстващи на конкретната ситуация, в която се намира дадената общност“; така става възможна „реализация на вътрешния потенциал на дадено обществено положение“ и започва да се прояснява „нов поколенчески стил“, „нова ентелехия на поколението“[3].

Вече сме отбелязвали:

> „Ентелехията, „вътрешното предназначение“ на поколението на 90-те се разгръща именно чрез това всеобщо *присъствие в събитието на свободата на словото и езика*, където кристализират различни процеси, сред които се откроява възможността *поколението да заговори – за пръв път* (поне защото е в режим на дебют) и *за себе си*, за деидеологизация и аполитизация на литературата, за премълчавана история и снопове от скрити традиции, откъдето *да избира* свои „предходници“, за вплитането на българската поезия с други европейски литератури, в диалог с диахронни и синхронни културни процеси.“[4]

Можем за краткост да изберем думата „постмодернизъм“. Но така ще се стесним и поколенческата перспектива на 90-те, и самото присъствие на Ивайло Иванов в генерационната общност. Както признава на едно място той, за първи път чува думата „постмодернизъм“ по време на студентския литературен конкурс в Шумен, казано съвсем точно – *в столовата на Шуменския университет*[5]. Още в един от първите отзиви за дебютната му книга „Хензел и Гретел“ Владимир Шумелов ефектно прогласява, че „Ивайло Иванов е от поетичния поток на 90-те“, „част от „действителното“ младо поколение, което „разкатава фамилията“ на изоставащата литературно-теоретична мисъл“[6].

Изразителността на Ивайло-Ивановата поколенческа представителност се състои в по-широкото разбиране на условията за „нов контакт“ с традициите, но и във високата пропускливост в неговия почерк между високи и ниски равнища на словесността, съчетани с несекващ порив към концептуализъм. Дори да не става дума еднозначно за „постмодернизъм“, писането на Ивайло Иванов изцяло съответства на *постмодерната ситуация от 90-те* – среда и идеи, които изграждат неговата несъмнена генерационна идентичност. И каквото и да се случва по-късно, идеалната общност на поета остава разположена и обусловена там – в десетилетието на 90-те.

Втори тезис

Нека още повече приближим общностния хоризонт. Ивайло Иванов принадлежи към *търновската група* в поколението на 90-те. Това се доказва както от библиографски единици като сборника „Живите думи“ (1993) и три броя на алманах „Пир“ (кн. 1/ 1994; кн. 2/ 1996; кн. 3/ 1997) на млади автори от университета във Велико Търново, така и от следите, оставени от специфичните „колективни форми с постфолклорно битуване, изразяващи се в публични четения, спектакли и хепънингови изяви“[7], характерни и за студентския литературен клуб „Емилиян Станев“ във Великотърновския университет.

И това не е просто общността на *появяването* и *израстването* на поета, а пространството на *съдържането* и *състоятелността*. Тъкмо тази микроединица за колективно преживяване на литературата се превръща в утопичното рождено лоно на литературния човек Ивайло Иванов, по-късно възприемана и като ретроутопия – невъзвратимо „златно време“ и място. Така Велико Търново от 90-те се превръща в богато пространство на творческо съдържане. Ето какво си спомня той в един текст от 2012 г.:

> „Когато през 90-а отидох да уча във Велико Търново, от четирите краища на родината тук се бяха събрали, или вече се стичаха, цяла кохорта от щастливи млади имена, с които предстоеше да изживеем най-романтичния период от живота си. Връстници на промените. Неподозиращи за тъмния капан на времето, който ни чака зад завоя, там напред, зашумолен с тръните и листата на добрата демократична реторика. Такъв шанс се дава на няколко поколения веднъж. И мисля си, че има за какво да съжаляваме!... Не само че сме го пропуснали като нация, но и че емоционално сме катастрофирали, в личен вариант. Никога няма да се върнат тези златни времена!...“[8]

Ивайло Иванов

После обръща носталгичния си патос срещу новата ситуация от началото на XXI век:

> „Какви жени имаше тогава, какви романтични момичета!... Дори две лесбийки имаше в Търново, за които по-късно разбрахме, че са такива. Живееха си наедно. Ранен предвестник на софийското академично съжителство. Нямаше мутри край „Полтава“, нямаше полицаи денем по ъглите, да ти искат картата, никой не искаше да прави Путин „хонорис кауза“, никой не искаше да бие и да разснопява никого. (И Антихристът бе още далеч!) Дори и епиграмите ми от този период са заредени с романтичен комизъм.“[9]

Разбира се, тук личи и обикновената носталгия по чистия автентизъм на ранната младост. Но в случая е важен друг порив – неутолимата жажда за общност, за споделяне на литературата в измерението на едно идеално колективно битие. Този белег остава върху поведението на Ивайло Иванов завинаги. Затова в траурния си текст за него Сава Василев отбелязва:

> „Сега си мисля, че това неистово желание на Ивайло да пътува и общува, да се среща и разговаря до късните часове на нощта, е било съдбовно. Било е предопределено. Странно, почти библейско разселение, само че от един човек във всички отечествени посоки. Начин да изпълваш пространството телесно и вербално, да оставяш отпечатък с образ, интонация, жестове в съзнанието на колкото е възможно повече хора. За да не пропуснеш някой важен.“[10]

Към края на 90-те Ивайло Иванов трескаво започва да търси своята изгубена „търновска група“ навсякъде – в София, в други градове и пространства, по-късно – в интернет и социалните мрежи, само и само да удържи смисъла на споделянето. Както възкликва в друг траурен текст Юлиан Жилиев:

> „Трудно мога да опиша жаждата му да общува, да се запознава с нови автори, да разменя книги, да споделя мисли с четени съвременни поети, без да се сетя за онзи копнеж на Нервал да види живия Гьоте, докато превежда „Фауст“.“[11]

През XXI век Ивайло Иванов започва да конструира своя – вече *национална* – общност от съвременни поети. Така *търновският* или *троянският* лирик рязко надраства регионалното, превръща се в *национален поет*, без да забравя началото или началата на 90-те. През 2013/2015 г. той има възможност няколко пъти да коментира формиращата мощ на своята „търновска младост“ – негов *духовен дом*[12],

---

[1] Ситуацията при възприемането на поезията на Ивайло Иванов е още по-комплицирана, заради произвола при посмъртното издаване на неговите книги. Вж. например силно критичната статия по тази тема: Кръстева, Гергина. *Несполуките на един „възкресителски“ жест. По повод лирическата книга „Което не чувате“ от Ивайло Иванов. Поредица „Възкресения“, под редакцията на Марин Георгиев. Литературен форум, Нов Златорог, 2019 – Литературен вестник*, бр. 9, 4 – 10.03.2020. Статията е публикувана и в бр. 4/ 2019 г. на сп. „Страница“.

[2] Мангейм, Карл. *Проблема поколений – Новое литературное обозрение*, № 30/ 1998, с. 13.

[3] Пак там, с. 18–33.

[4] Дойнов, Пламен. *Българската поезия в края на XX век. Част първа*. Просвета. С., 2007, с. 116.

[5] Вж. това свидетелство в: Иванов, Ивайло. *Епифания от шуменския конкурс. – Литературен вестник*, бр. 20, 29.05 – 4.06.2013.

[6] Шумелов, Владимир. *Поклонение пред оброчището на поезията. – Литературен вестник*, бр. 17, 24 – 30.05.1995.

[7] Вж. за тези форми в: Дойнов, Пламен. *Българската поезия в края на XX век. Част първа...*, с. 128–129.

[8] Иванов, Ивайло. *Морско пътешествие. Осмоднев. Литературен репортаж – Литературен вестник*, бр. 16, 2 – 8.05.2012.

[9] Пак там.

[10] Василев, Сава. *Литературните градове осиротяват. – Литературен вестник*, бр. 23, 8 – 14.06.2016.

[11] Жилиев, Юлиан. *Страстите български. – Литературен вестник*, бр. 23, 8 – 14.06.2016.

[12] Вж. интервю на Ивайло Иванов за телевизията на Великотърновския университет по случай 50-годишнината от основаването на университета, октомври 2013 г.: https://www.youtube.com/watch?v=6EyxMNhFrJU [посетен на 11.12.2022 г.]. Там поетът казва: „И тази моя емоционална и фактическа памет от времето на търновската ми младост повлия в огромна степен за окончателното формиране на личността ми. Най-добрите спомени, които са гаранция за едно онтологическо психологично здраве на личността се коренят в паметта, при мен конкретно – в тази памет от 90-те, от Търново. Понеже, ако настоящето е свирепо на дадена личност, тя трябва да има убежище поне в спомени. Те са гаранция за едно изцеление, за една пълноценност. Повлия ми в огромна степен. Тя ме е формирала тази моя търновска младост. Цяла стихосбирка имам със сонети, чиято първа част се казва „Търновски вечери“. Изобщо паметта, домът ми, духовният ми дом – това са спомените от времето на 90-те в Търново.“

но и *Едемска градина, райско място, вместилище, лоно, територия, от която е тръгнал – три години и половина от неговото следване*[13]. Нещо повече, при Ивайло Иванов можем да говорим не само за *тръгване* от търновските 90-те, но и за своеобразно *оставане* там, за специфичен „резервоар на 90-те“, откъдето той черпи до края на писането си: непрекъснато взима от него, обновява, дописва и прекомпозира стиховете си от 90-те. Смело можем да предположим, че 2/3 или дори 3/4 от емблематичните му лирически текстове са създадени още там и тогава – във Велико Търново, в края на XX век. И поетът знае, че винаги може да разчита на своето търновско лирическо наследство. Затова натрупаните *в миналото* ръкописи чакат като метафорични съкровища появата си в новия век – да представят след години на кризи и изчезвания *истинския* Ивайло Иванов.

Трети тезис

Ивайло Иванов се откроява като най-автентичният и последователен изразител на тенденцията за *пренаписване на традициите* от края на XX и началото на XXI век. Такова присъствие надхвърля иначе коректното наблюдение, че „поетическото поколение на 90-те в България осъществява в детайли идеята на Манхайм за „новия контакт“, който всяко поколение установява с културното наследство“[14], както и констатацията, че „като никоя друга генерация, поетическото поколение на 90-те демонстрира изключителен интерес към историята и традициите, към *предишни* стилистики и езици, към примери за автентично езиково поведение и индивидуалистични идеологии от миналото, към диалогични взаимодействия с културни стереотипи от античността до високия модернизъм и неоавангарда“[15].
Да го кажем и с думите на Гергина Кръстева:

> „С рядко срещана убеденост може да се твърди, че поезията му се вписа особено адекватно в най-релефните тенденции от тази част на десетилетието, при това с неподозирана автентичност и лекота на писането.[...] Едва ли има друг съвременен поет от дебютиралите през 90-те, който, без да превръща паметта си за усвоена традиция в публично активна и изпробвана на различни нива концепция, да притежава подобен рефлекс към написаното в българската поезия в десетилетията на 60-те, 70-те и 80-те години. Да го кажем простичко – Ивайло Иванов е четящ поет, който притежава изумителни сетива към онази литературноисторическа отминалост, върху която вече е наслоен (въпреки тоталната отвореност на интерпретациите и цялата условност на оценките) печатът на стойностното лирическо присъствие.“

Още в тези думи се набелязват все пак предпочитани традиции и времена за *пренаписване* – поезията от втората половина на XX век (между 60-те и 80-те години), а нека прибавим и целия лирически модернистичен пласт от началото на същия век, както и влиятелната „предметна“ и „градска“ поезия – от Далчев до Геров, Радой Ралин и Валери Петров. Разбира се, това не са просто автори, към които Ивайло Иванов има афинитет, а езици, чрез които неговите творби създават свои светове.
Още в надгробното си слово, произнесено на 1 юни 2016 г. в новите гробища на Троян, Иван Станков назовава този стремеж към концептуалност и съграждане на цялостен лирически свят:

> „Ивайло не редеше стихосбирки, а правеше премислени книги – всяка със свое лице, интонация, речник и композиция.“[16]

Днес ясно можем да доловим: на микроравнището на стихотворението се състоява диалогът с отделни гласове на традицията, а на макроравнището на книгата този диалог се превръща в полифоничен полилог – с други книги (от Светото писание до „Сън за щастие“) и с цели тематични и смислови полета в литературата. Открояващата се тяга към концептуализация се запазва от дебютната „Хензел и Гретел“ нататък.
Ивайло Иванов сам го е казал в предговора си към „Нов сън за щастие“:

> „…какво беше това наше толкова кипящо и озонирано време на 90-те, ако ли не, освен всичко друго, и едно любовно-иронично „превъртане“ на същото десетилетие отпреди век, и колко струват сънищата на словесното ни щастие, ако не им бъде позволена явственост и социален статус в шанса да се сбъднат, да се продължат или поне да досънуват своя „по-надежден смисъл“?...“[17]

И още по-ясно:

> „Стремях се не да реставрирам някакви предполагаеми Славейкови „автентичности“, а обратното – да придърпам отделните му стихове към лирическия си глас, душа и почерк от началото на 90-те.“[18]

При Ивайло Иванов *пренаписването на традицията* рязко надраства обикновения интертекстуален механизъм, който сглобява поредица от *проговарящи заедно свои и чужди слова*. Диалогът с миналите текстове не сработва като проект, а като битие в словото на традицията. През гласа на поета сякаш проговаря *цялата поезия* – от вчера и от днес.

Четвърти тезис

По повод стихотворението на Ивайло Иванов „Сбогуване с книгите“ Владимир Попов отбелязва характерното „майсторско преливане от природния към творческия план и обратно“[19]. *Ятата грабливи книги* отнасят със себе си литературата, за да се открои природната безсловесна чистота на *простора*, който остава *сетния престол* на лирическия Аз.
Този основен творчески принцип всъщност е в основата на Ивайло-Ивановата поетика. Той, разбира се, надраства обикновеното „подражание на природата“ в смисъла на Аристотел, за да предложи особен тип *тотален мимезис* – съответстващ на естествения ред, следващ неумолимата граматика на природата, която се превръща в сечиво за (пре)създаване на свят, изплетен от писменост. Така е съвсем картинно дадено в едно ранно стихотворение:

> *Природата е винаги неточна*
> *в безкрая си от намеци и от значения.*
> *Зърната във пръстта са многоточие*
> *на някакво посято изречение.*[20]

Тази *приблизителност* на подражанието е по предусловие, доколкото мимезисът е взаимен – поезията също си набавя действителност, както е представено буквално (почти *манифестно*) в друго стихотворение:

> *В долината, сякаш в шепа, селце,*
> *пейзажа си бистър опазило.*
> *То – спомен усмихнат, изящен мъртвец*
> *и... донор за мойта фантазия.*
>
> *От там аз присаждам ѝ късове свят –*
> *дворове, градини... парчета, –*
> *когато потърси действителност тя*
> *за своите книги прочетени.*[21]

Това взаимно моделиране на културата и природата, на словото и действителността при Ивайло Иванов се състоява и като типично *оголване на похвата* – постмодерна игра на първоначалата, в която се губи тъкмо „произходът“ на вдъхновението и се постига пародийно-ироничен ефект във винаги неточното уподобяване, т.е. в постоянното изплъзване на съвършения мимезис.
Гергина Кръстева твърди, че „най-цялостното, най-постигнатото умение в тази поезия е нейният метафоризъм“, определен като „несвършващ“, заради онази особена анжамбманност – не толкова като техника на писане, колкото като мисъл на езика, в която всеки новопоявил се образ никога не е окончателно привършен“. Тъкмо „в тази спираловидна гъстота поезията на Ивайло Иванов илюзивно наподобява модела на пиететно следвания от нея смислов ефект на непостижима сакралност“[22].
Вече се разбра, че приликата между природа и изкуство е така метафорично изградена, че едното (изкуството) започва да означава другото (природата) и взаимно да се потвърждават, да се сочат като цялостен свят. Творбата се домогва да статута на самостоятелен „природен“ обект, който непрекъснато се развива в система от следващи, прорастващи един от друг словесни артефакти. Зад всичко обаче преминава сянката на Бог, който сякаш се оглежда в *езерото* от „Спи езерото…“ на Пенчо Славейков. Според почерка на Ивайло Иванов това е едновременно *литературно* и *реално* езеро – алегория на приблизително огледален и уподобяващ, но и опасен невидим свят *под леда*, в чиито дълбини дебнат чудовищата на края. Затова лирическият Аз в стихотворението „За фигурите“ саморонично настоява, че съвсем нарочно изписва *по-скоро виртуозни*, а не *дълбоки* стихове, за да не пропадне в „бездната на смисъла“ и да не изчезне завинаги в езерото под *пързалката на белия и леден лист*. Съдбовността на писането отново е едновременно крайна, трагическа, но и плод на езикова прищявка, на *игра на стил*, изискващ и майсторство, и посвещаване.
Ето защо Изкуство и Природа при Ивайло Иванов се сплитат като освещаване на съществуването чрез поезията – един оксиморонен *християнски пантеизъм*, в който природата е равна на Бог, а Бог се надвесва над природата и човека, за да ги защити и проговори заедно с тях.
В тази перспектива не е случайно, че Ивайло Иванов вижда в лирическата реинтерпретация на „Сън за щастие“ истински нов шанс за българската поезия от началото на XXI век, доколкото „в повечето от тия наброски се открояваше един паралелен, метафизичен пейзаж на рисунъка, клонящ към откровена апология на християнството“ и открива в пренаписването възможност за връщане „към наследството на една вечно неотшумяваща поствизантийска религиозна образност“[23].
Поетът се изправя в края на XX и началото на XXI век като автор с особен статут – епицентър на снопове от традиции, проговарящи заедно през него предимно в класическата форма на лирическото стихотворение, отиграно едновременно с християнско вглъбение и с постмодерна (само)ирония.

Пети тезис

Миметичните метафори в поезията на Ивайло Иванов не просто подражават на вселената, а я пресътворяват и повтарят. След *подражанието* именно *повторението* е другата ключова парола в неговата поетика. Това означава не насищане на текста с буквални повторения, а смислово-риторическо ритмизиране, при което стихът потвърждава реда на свързване и устройство на човека и света. В резултат се получава особен тип *ритуализирано слово*, укрепващо споделянето на мирозданието между хората.
Макар Иван Станков да отнася тази характеристика по-скоро към всекидневното езиково поведение на Ивайло Иванов, тя пронизва и почти цялата му поезия:

> „Начетен до неприличие, с феноменална памет, бърз ум и точна оценка за сложните литературни явления, никога не се натрапваше. Иво не общуваше, той свещенодействаше. Превръщаше и най-незначителния разговор в посветителен ритуал.“[24]

В поезията това се превръща в истинско *леене* на лирическо слово – стихия, която Ивайло Иванов организира в поетически фигури на ритуалното общуване. Сякаш се дегизира в словесните одежди на церемониалмайстор, който иска да въведе нова традиция на изричането на поетически фрази.
Голямата идея на такъв тип изричане е непрекъснато да предлага последователност от думи и жестове, които в метафорични връзки и преноси да потвърждават (именно – *правилно да свързват* в единно цяло) смисъла на поезията. Ивайло Иванов е един от най-отдадените служители на този ритуал.
Какъв точно е този ритуал?
Той е изпълнен от *пеещо същество*, обърнато винаги към някой друг, към човек или общност. Дори да не са непременно *във второ лице*, повечето творби на Ивайло Иванов търсят събеседник. В тях има имплицитна вокативност, въведена индиректно или пряко. Лирическият глас търси, зове някого – Бог, любима, майка, приятел, друг поет, битието, себе си, някое друго себе си... Затова не са малко стихотворенията с посвещения или с епиграфи – все знаци за несекващ порив към разразстване на ритуала.
Лирическото общуване при Ивайло Иванов е подчинено на особен *етикет* – галантно-ироничен, дистантен, но доверително-интимен и по презумпция възвишен. Дори в снизяващите тематизации на битовото и телесното, творбите му ритуализират всяка лирическа сцена, залагат човешкото тяло върху вертикала на разбирането, милостта и опрощението. И отново намират Бог.

*

Предложените тезиси се основават предимно върху издадените приживе стихотворения и авторски книги на Ивайло Иванов – от „Хензел и Гретел“ (1994) до „Нов сън за щастие“ (2015). За съжаление, появилите се посмъртно издания – особено „Което не чувате“ (2019) и „Дихания за живот“ (2020)[25] – представляват ненадеждни източници заради установеното погазване на авторската воля, чуждите намеси и множеството редакторски и коректорски грешки в текстовете. Става дума за спекулация, извършена или от недобросъвестност, или от меркантилност, или от непрофесионализъм, или от трите заедно.
Ето защо в началото на литературноисторическата фаза, в която навлиза творчеството на Ивайло Иванов, професионалните текстолози и литературни историци са призвани да не допуснат изкривяване на автентичния образ на поета, да се позовават на текстовете и на книгите му във вид, който отразява достоверно волята и възгледите му на автор. Литературната история е и за това – да разобличава търгашите на памет и да възвръща присъствията на поетите в светлината на автентичността и разбирането.

---

[13] Тази аналогия между „търновската младост“ и Едем Ивайло Иванов прави в интервю, взето от Михаела Илиева за Радио Велико Търново през ноември 2015 г.
[14] Мангейм, Карл. Цит. съч., с. 21–22.
[15] Дойнов, Пламен. *Българската поезия в края на XX век. Част първа*..., с. 117.
[16] Станков, Иван. *Памет за Ивайло Иванов – Литературен вестник*, бр. 23, 8 – 14.06.2016.
[17] Иванов, Ивайло. *Към късна терапия на българския модернизъм* – В: *Нов сън за щастие. Стихотворения.* Ерго. С., 2015, с. 9.
[18] Пак там, с. 7.
[19] Попов, Владимир. *Сбогуване с Ивайло. – Литературен вестник*, бр. 23, 8 – 14.06.2016.
[20] Вж. това стихотворение без заглавие в: *Живите думи. Лирика*. УИ „Св. св. Кирил и Методий“. Велико Търново, 1993, с. 28, както и по-късно като фрагмент 33 в: Иванов, Ивайло. *Нов сън за щастие. Стихотворения.* Ерго. С., 2015, с. 43.
[21] *Фрагмент 39* в: Иванов, Ивайло. *Нов сън за щастие...*, с. 49.
[22] Кръстева, Гергина. *Дарбата на нестихващата пастирска будност. – Страница*, кн. 4/ 2009. Тук се цитира по публикацията в Електронно списание „Литернет“: https://liternet.bg/publish20/g_krysteva/iv_ivanov.htm [посетен на 5.12.2022 г.].
[23] Иванов, Ивайло. *Към късна терапия на българския модернизъм...*, с. 5–6.
[24] Станков, Иван. *Памет за Ивайло Иванов...*
[25] Иванов, Ивайло. *Което не чувате.* Поредица „Възкресения“. Под редакцията на Марин Георгиев. Литературен форум, Нов Златорог, 2019; *Дихания за живот. Непубликувана поезия.* Литературен форум, Нов Златорог, 2020.